

Полтавський державний аграрний університет
Навчально-науковий інститут економіки,
управління, права та інформаційних технологій
Кафедра публічного управління та адміністрування

МАТЕРІАЛИ

III Міжнародної науково-практичної
конференції

«Місцеве самоврядування в Україні та світі: теорія і практика»

28 листопада 2023 року
м. Полтава

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ,
КАФЕДРА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ,
КАФЕДРА ГЕОМАТИКИ, ЗЕМЛЕУСТРОЮ ТА ПЛАНУВАННЯ ТЕРИТОРІЙ
ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСНА АСОЦІАЦІЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ
ВСЕУКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ ОБ'ЄДНАНИХ
ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД (м. КИЇВ)
ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСНА РАДА
ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «ІНСТИТУТ РОЗВИТКУ
ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ПОЛТАВЩИНИ»
ТРОСТЯНЕЦЬКА МІСЬКА РАДА, СУМСЬКА ОБЛАСТЬ
ТЕРЕШКІВСЬКА СІЛЬСЬКА ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА
ОПІШНЯНСЬКА СЕЛИЩНА ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА
КОТЕЛЕВСЬКА СЕЛИЩНА ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА
ЛЕСТЕРСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ (м. ЛЕСТЕР, ВЕЛИКА БРИТАНІЯ)
ВАРШАВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (м. ВАРШАВА, ПОЛЬЩА)
ОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (м. ОПОЛЕ, ПОЛЬЩА)
ЩЕЦІНСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ, ІНСТИТУТУ ПОЛІТОЛОГІЇ ТА ДОСЛІДЖЕНЬ У
ГАЛУЗІ БЕЗПЕКИ (м. ЩЕЦІН, ПОЛЬЩА)
УНІВЕРСИТЕТ МИКОЛАСА РОМЕРИСА (MRU) (м. ВІЛЬНЮС, ЛИТВА)
АЗЕРБАЙДЖАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
(м. ГЯНДЖА, АЗЕРБАЙДЖАН)
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКО,
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА
ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В.Н. КАРАЗИНА,
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ «ІНСТИТУТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ»
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ», КИЄВО-
МОГИЛЯНСЬКА ШКОЛА ВРЯДУВАННЯ ІМЕНІ АНДРІЯ МЕЛЕШЕВИЧА
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ НАФТИ І
ГАЗУ, ІНСТИТУТ ГУМАНІТАРНОЇ ПІДГОТОВКИ ТА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ,
КАФЕДРА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ, АДМІНІСТРУВАННЯ ТА МІЖНАРОДНОЇ
ЕКОНОМІКИ

ІІІ МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
«МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ:
ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА»

28 листопада 2023 року

м. Полтава, Україна

Редакційна колегія:

Лозинська Т.М. – завідувач кафедри публічного управління та адміністрування Полтавського державного аграрного університету, д. н. держ. упр., професор (відповідальний редактор);

Дорофєєв О.В. – професор кафедри публічного управління та адміністрування Полтавського державного аграрного університету, д. е. н., професор (заступник відповідального редактора);

М65 *Місцеве самоврядування в Україні та світі: теорія та практика* : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції, м. Полтава, 28 листопада 2023 року / за заг. ред. Т.М. Лозинської, О.В. Дорофєєва. Полтава : ПДАУ, 2023. 298 с.

У матеріалах конференції висвітлені результати наукових досліджень з актуальних проблем місцевого самоврядування і пошуку шляхів їх розв’язання за тематичними напрямками: «Правове забезпечення місцевого самоврядування», «Управління розвитком територіальних громад», «Соціальна складова місцевого самоврядування», «Місцева економіка та місцеві бюджети», «Політичні аспекти функціонування самоврядної влади», «Аграрна політика і місцеве самоврядування», «Місцеве самоврядування в умовах воєнного стану», «Інформатизація управлінських процесів», «Практики місцевого самоврядування в зарубіжних країнах», «Просторове планування територій територіальних громад»

Для наукових, науково-педагогічних працівників, аспірантів, теоретиків і практиків публічного управління та адміністрування, представників органів влади, громадських діячів України, а також усіх, хто досліджує питання трансформації управління місцевим розвитком в умовах децентралізації влади.

Матеріали конференції друкуються в авторській редакції. За виклад, зміст і достовірність матеріалів відповідають автори. Позиція редакції не завжди може збігатися з точкою зору автора.

СЕКЦІЯ 5. ПОЛІТИЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ САМОВРЯДНОЇ ВЛАДИ

*Мануїлова Катерина Віталіївна, Пурихванідзе Ольга Вахтангівна,
Луньова Ольга Костянтинівна*

Концептуальні засади самоврядної влади України 184

Остап'як Василь Іванович

Системи місцевого самоврядування країн ЄС 187

Руденко Олександр Миколайович

Демократія участі та розвиток регіонів 189

Сердинський Віктор Миколайович

Євроінтеграції України та місцеве самоврядування в умовах війни 193

Тошек Бартломей Г.

Кілька праксеологічних зауважень щодо важливості європейського союзу
в контексті загроз сучасного світу 195

СЕКЦІЯ 6. АГРАРНА ПОЛІТИКА І МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ

Дорофєєв Олександр Вікторович, Редькін Олексій Вікторович

Основні засади державної та регіональної екологічної політики 198

Панасюк Вікторія Іллівна

Кластеризація аграрного сектору економіки за участі органів місцевого
самоврядування 201

СЕКЦІЯ 7. МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Борейко Річард Олександрович, Курбатов Олексій Вадимович

Муніципальне управління в умовах викликів воєнного стану 204

Гавриленко Ліана Марзпетунівна

Особливості участі органів місцевого самоврядування у протидії та
запобіганні домашньому насильству у період воєнного стану 207

Ігольник Юлія Юріївна

Особливості інформаційно-комунікаційного механізму взаємодії місцевої
влади з громадою у умовах воєнного стану 210

Каратиш Світлана Павлівна

Взаємодія органів місцевого самоврядування і закладів загальної
середньої освіти в контексті концепції нуш: математична модель 214

Красій Марія Омелянівна

Забезпечення прав людини органами місцевого самоврядування в умовах
воєнного стану 217

Крисаченко Валентин Семенович

Війна і демократія: особливості управління 219

Курносенко Лариса Володимирівна

Концептуалізація готовності до управління в кризових умовах у
публічному управлінні: структурний вимір 222

Юлія Юріївна Ігольник,
*здобувач вищої освіти СВО Магістр
спеціальності 281 Публічного управління та адміністрування
Полтавського державного аграрного університету
м. Полтава, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ ВЗАЄМОДІЇ МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ З ГРОМАДОЮ У УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

З початком повномасштабного вторгнення армії Російської Федерації в Україну Указом Президента України №64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» [3] на території України з 05:30 год. 24 лютого 2022 року було введено воєнний стан. Попри воєнний стан, місцеве самоврядування в громаді продовжило свою роботу.

Із запровадженням воєнного стану на території України було введено деякі обмеження конституційних прав і свобод громадян, а також процедурні зміни, які обмежили взаємодію органів місцевого самоврядування (ОМС) з громадськістю в рамках Закону України «Про Правовий режим воєнного стану» [6], але не виключно: на період воєнного стану скасовано вимоги щодо оприлюднення проектів актів самоврядних одиниць, військово-цивільних адміністрацій та військових адміністрацій, а також їх посадових осіб (ч. 10 статті 9 Закону України «Про правовий режим воєнного стану»); шляхом внесення змін до Регламентів місцевих рад робота постійних депутатських комісій та сесій місцевих рад відбувалась без урахування відкритості та прозорості; місцеві ради та їх виконавчі органи припинили реагувати на звернення підприємств, відомств, організацій та громадян, посиляючись на обставини непереборної сили, незалежно від того, чи велися на території громади безпосередні бойові дії (Закон України «Про правовий режим воєнного стану» [6], ч. 6 статті 22 Закону України «Про доступ до публічної інформації» [4]).

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 12.03.2022 року № 263 «Деякі питання забезпечення функціонування інформаційно-комунікаційних систем, електронних комунікаційних систем, публічних електронних реєстрів в умовах воєнного стану» [1], ОМС рекомендовано припинити та обмежити діяльність інформаційних, інформаційно-комунікаційних та електронних комунікаційних систем, а також публічних електронних реєстрів, що призвело до обмеження можливостей громадян в отриманні інформації. Також на підставі цього рішення, а також дотримуючись рекомендацій Асоціації міст України, деякі ОМС повністю зробили недоступним для перегляду офіційний сайт місцевої ради в період з 24 лютого по травень 2022 року. З метою безпеки сесії місцевих рад та засідання виконкомів проходили без відеотрансляції та без можливості особистої участі. На період дії воєнного стану з міркувань безпеки особистий прийом громадян обмежено.

Відповідно до вимог Постанови КМУ від 09.06.2021 р. № 590 «Про затвердження Порядку виконання повноважень Державною казначейською

службою в особливому режимі в умовах воєнного стану» [5] тимчасово призупинено проведення конкурсів з Бюджету участі та перенесено реалізацію проектів бюджету участі, а також з урахуванням особливостей бюджетного процесу в умовах воєнного стану.

Для інститутів громадянського суспільства та жителів територіальних громад в умовах воєнного стану з'явилися такі законодавчі обмеження:

- забороняються страйки, масові збори та акції (Закон України «Про правовий режим», ст. 19) [5];
- обмежено вільний збір та поширення відомостей (забороняється розповсюдження інформації про переміщення та розташування військової техніки та особового складу, виклад інформації з державного реєстру);
- обмежена свобода думки та слова (забороняється пропаганда та поширення відомостей про діяльність проросійських політичних сил, громадських організацій та підпорядкованих їм структур).

Потреби, стан та проблемні аспекти взаємодії інститутів громадянського суспільства, мешканців громад та ОМС під час воєнного стану добре ілюструє дослідження «Вплив воєнного стану на громадську участь в Україні» [2]. Воно було реалізовано в рамках проекту Ради Європи «Посилення участі громадськості в демократичному процесі прийняття рішень в Україні» (червень 2020 р.). За його результатами представники громадськості найчастіше використовували такі форми взаємодії: особисті контакти та неформальні звернення до посадових осіб ОМС, місцеві ініціативи, інформаційні запити, звернення громадян, електронні звернення та живі публічні консультації. Помірно використовуються: громадський бюджет, доручення депутату/особистий прийом депутатом, міським головою, іншими посадовими особами, збори мешканців за місцем проживання, самоорганізація з сусідами. Громадська експертиза використовується найменше.

Після введення в країні воєнного стану оцінка діяльності ОМС представниками громадянського суспільства балансує між «нормально» і «погано». Тобто представники громадянського суспільства досить критично ставилися до діяльності ОМС.

Частка респондентів, яка оцінила представників влади на дуже добре та нормально за визначеними критеріями коливається від 37,9 до 51,0 %, а саме:

- осмислюють значення інформування громадян та підтримки участі громадян у процесі прийняття рішень – 51,0 %;
- застосовуються різні методи по підвищенню поінформованості громадян, необхідна інформація надається своєчасно – 50,0 %;
- інформація, яка надається компетентними органами під час прийняття рішень, має бути об'єктивною, повною, відкритою для громадськості та поданою в стандартизованій формі; усі громадяни мають рівні можливості долучитися до процесу участі, оскільки влада пропонує різні форми участі, які є стандартизованими та прийнятними – 46,2 %;
- влада забезпечує відкритий і прозорий процес прийняття рішень завдяки зовнішньому контролю з боку громадськості та неурядових організацій; інформація є публічною та доступною для широкого загалу – 40,0 %;

- ініціативи громадян підтримуються представниками влади – 54,5 %;
- влада сприяє розвитку громадянського суспільства, інвестує в їх освіту та пропонує громадянам шлях діалогової співпраці – 37,9 % [2].

В рамках вищезазначеного дослідження проводилося опитування і ОМС.. В оцінці того, наскільки представники ОМС активно розглядають участь мешканців та інститутів громадянського суспільства у вирішенні місцевих питань своїх громад, переважає оцінка вище середнього. Вплив воєнного стану на участь громадськості представники місцевої громади охарактеризували як дуже помітне зростання громадської активності, головним чином волонтерства та залучення громадських рад. Відзначено зміни, що вплинули на спосіб життя в громаді, спричинені процедурами безпеки. Водночас, як видно з відповідей представників ОМС, стратегії щодо досвіду взаємодії з інститутами громадянського суспільства та жителями під час воєнного стану не розглядалися. Попередній досвід і методи взаємодії залишилися сталими. Активними інструментами громадської участі, що діють у громадах під час воєнного стану, представники ОМС називають «громадські консультації», «петиції», «звернення», «слухання», «онлайн-обговорення».

Опитані представники місцевого самоврядування зазначили, що під час воєнного стану практика комунікації між ОМС, організаціями громадянського суспільства та мешканцями, особливо практика інформування громадськості про прийняття рішень чи будь-які зміни в громаді, лише посилювалася за рахунок активізації та посилення ефективності інформації в соціальних мережах, що існують у громаді (Telegram-канали, групи FB, сторінки в Instagram), та сайтів.

Не було нових ідей чи пропозицій щодо оновлення чи доповнення інструментів громадської участі в ОМС через воєнний стан чи інші форс-мажорні ситуації. Позитивною є думка представників місцевого самоврядування щодо того, чи потрібно залучати мешканців та інститути громадянського суспільства до процесу прийняття рішень та вирішення питань місцевого значення під час воєнного стану.

Взаємодія з волонтерами чи громадськими організаціями була схвалена більшістю представників місцевої влади. Досвід співпраці в основному полягав у наданні будівель, матеріально-ресурсному забезпеченні та інформаційній підтримці. Згадується ініціатива взаємодії як волонтерів, так і ОМС або спільний двосторонній процес. Представники ОМС згадують низку організацій та спільнот, які відіграють роль своєрідних посередників у взаємодії.

Що стосується досвіду залучення ВПО до співпраці з ОМС, то, згідно з відповідями представників місцевої влади, це були рекреаційні чи соціокультурні досвіди, підтримка ВПО в організації процесу пошуку роботи та надання допомоги в місцевих центрах зайнятості, надання приміщень для зустрічей ВПО чи необхідних їм заходів. ОМС планують залучати молодь до місцевої громади, проводити опитування щодо потреб ВПО, працювати над питанням можливостей та механізмів забезпечення використання ВПО права голосу, а також різні підходи до надання психологічної підтримки.

Загальна оцінка того, як після введення воєнного стану змінилося життя громади, дещо різниться залежно від регіону проживання респондентів, але загалом свідчить про зростання згуртованості громади. Представники ОМС

західних міст України (Львів, Тернопіль, Стрий, Чернівці, Жовква) більше наголошують на проблемах ВПО, а за деякими позитивними моментами відзначають солідарність та чуйність громади після неспокою і невпевненості; ОМС міст центральної України (Полтава, Вінниця, Дніпро, Хмельницький) насамперед звертають увагу на збільшення кількості мешканців за рахунок внутрішньо переміщених осіб, місцеву солідарність, особливо практику сприяння переселенню. У містах «умовної» півночі України (Київ, Черкаси, Новоград-Волинський) представники ОМС засвідчують зростання дружби та солідарності. Міста на півдні України (Миколаїв, Одеса) в оцінках ОМС відзначили зростання почуття пильності та «застій» життя через військові загрози, а також зміни в організації роботи інфраструктури.

Тож, в умовах воєнного стану перед місцевими радами та виконавчими комітетами в Україні постає завдання знайти баланс між створенням безпечних умов для депутатів і посадових осіб виконавчих органів, нерозголошенням їхніх рішень, що становлять державну таємницю щодо обороноздатності населених пунктів, та дотриманням принципів демократичної відкритості, прозорості та підзвітності, які передбачені Законами України «Про місцеве самоврядування», «Про доступ до публічної інформації», нормативно-правовими актами щодо діяльності органів місцевого самоврядування (такими, як Регламент місцевої ради, виконавчого комітету або Статут територіальної громади).

Список використаних джерел:

1. Деякі питання забезпечення функціонування інформаційно-комунікаційних систем, електронних комунікаційних систем, публічних електронних реєстрів в умовах воєнного стану : Постанова КМУ від 12.03.2022 № 263. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-zabezpechennya-funkcionuvannya-informacijno-komunikacijnih-sistem-elektronnih-komunikacijnih-sistem-publichnih-elektronnih-reyestriv-v-umovah-voyennogo-stanu-263> (дата звернення 17.11.2023).

2. Дослідження «Вплив воєнного стану на громадську участь в Україні» / О. Гвоздік та ін. URL: <https://rm.coe.int/research-influence-of-martial-law-on-the-civil-participation-in-ukrain/1680a79d85> (дата звернення 17.11.2023).

3. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України №64/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (дата звернення 17.11.2023).

4. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 р. № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text> (дата звернення 17.11.2023).

5. Про затвердження Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану : Постанова КМУ від 09.06.2021 № 590. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/978-2022-п#Text> (дата звернення 17.11.2023).

6. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 24.02.2018. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення 17.11.2023).